

KS. ZBIGNIEW JANCZEWSKI

UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPÓW
DOTYCZĄCE SPRAWOWANIA MSZY ŚW.
W ŚWIETLE NOWEGO WPROWADZENIA
DO *MSZAŁU RZYMSKIEGO*

1. WSTĘP

Konstytucja o liturgii Soboru Watykańskiego II przypomina, że sprawowanie mszy św. jako czynność Chrystusa i hierarchicznie zorganizowanego Ludu Bożego jest ośrodkiem całego życia chrześcijańskiego, zarówno dla Kościoła powszechnego, jak i lokalnego oraz dla poszczególnych wiernych¹. Stąd też sposób celebracji Eucharystii próbuje się wciąż udoskonalać, aby stał się bliższy i bardziej zrozumiały dla wiernych. Na fali tego typu modyfikacji, w roku 2002 ukazało się już trzecie, nieco zmienione, wydanie posoborowego *Mszału Rzymskiego*². Jest bowiem niezwykle ważne, aby sprawowanie Najświętszej Ofiary było tak uporządkowane, by wyświęceni szafarze oraz wierni, uczestnicząc w niej zgodnie ze swoim miejscem we Wspólnocie Kościoła czerpali stąd coraz obfitsze owoce³.

Ks. dr hab. ZBIGNIEW JANCZEWSKI, prof. UKSW; adres do korespondencji: e-mail: z.janczewski@onet.eu

¹ Por. nr 41.

² *Missale Romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli pp. VI promulgatum*, Ioannis Pauli pp. II cura recognitum, Editio typica tertia, Typis Polyglottis Vaticanis 2002.

³ Por. KL, nr 14, 19, 26, 28, 30.

W odnowionym *Mszale* znalazło się również zmodyfikowane wprowadzenie ogólne, zawierające normy o charakterze liturgiczno-kanonicznym. Są one dowodem troski Kościoła o Eucharystię oraz wiary i niezmiennej miłości do Chrystusa Eucharystycznego, świadcząc o nieprzerwanej i ciągłej jego tradycji, mimo wprowadzania pewnych, nowych rzeczy⁴. Powyższe opracowanie zajmuje się ukazaniem uprawnień, jakie w świetle nowego *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* posiadają Konferencje Biskupów.

2. UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPÓW DOTYCZĄCE CELEBRACJI EUCHARYSTII PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Do Soboru Watykańskiego II uchwały Konferencji Biskupów nie miały mocy prawdziwej ustawy, jedynie charakter rady, zalecenia. Mocy prawnej nabierały dopiero, gdy były ogłaszane jako prawo diecezjalne przez poszczególnych ordynariuszy⁵. Dopiero ten Sobór i prawodawstwo posoborowe udzieliły im wielu uprawnień ustawodawczych, w tym również dotyczących celebrowania Eucharystii⁶.

Wydana 4 grudnia 1963 r. Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Consilium* zezwalała Konferencjom Biskupów na decydowanie o wprowadzaniu języka ojczystego do liturgii mszalnej, a także przystosowanie szat i sprzętów liturgicznych do miejscowych potrzeb i zwyczajów⁷. Konkretnie przepisy dotyczące doboru tworzywa na wykonanie sprzętów liturgicznych, formy szat używanych przy sprawowaniu mszy św. i materiału, z jakiego mają być one wykonane, miały być wydawane na podstawie przepisów zawartych we *Wprowadzeniu ogólnym do Mszału Rzymskiego*⁸.

⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego. Z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego*, Poznań 2004, nr 1, s. 9.

⁵ Por. G. C o c c h i, *Commentarium in Codicem Iuris Canonici ad usum scholarum*, Liber II. De personis, Pars I, sectio II, Taurinorum Augustae 1931, s. 137.

⁶ Por. Z. J a n c z e w s k i, *Uprawnienia Konferencji Biskupów w zakresie prawa o sakramentach*, „Prawo Kanoniczne” 40(1997), nr 1-2, s. 103-114.

⁷ Por. KL, nr 36, par. 3, 128.

⁸ Por. nr 290, 304, 305: Wprowadzenie ogólne do *Mszału* ukazywało się wcześniej w kilku wersjach, pierwszą opublikowano w związku z wydaniem nowego *Ordo Missae*, promulgowanego 6 IV 1969 r. Po ogłoszeniu tej wersji odezwały się liczne głosy krytyki, dlatego równocześnie z przygotowaniem nowego *Mszału* sporządzono zmodyfikowaną wersję *Wprowadzenia*

Zgodnie z *Kodeksem prawa kanonicznego* papieża Jana Pawła II z 1983 r. Konferencja Biskupów posiada uprawnienia ustawodawcze odnośnie do wydawania norm dotyczących udzielania sakramentu Eucharystii chrześcijanom nie mającym pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim⁹. Zarazem Stolica Apostolska w odniesieniu do sprawowania mszy św. już w 1970 r.¹⁰ nakazała, a w 1988 r.¹¹ przypominała, iż należy zaniechać wszelkich eksperymentów w tym zakresie. Stąd też nie udziela się żadnej władzy Konferencjom Biskupów, ani też poszczególnym biskupom, aby zezwalali na eksperymenty związane z tekstami liturgicznymi oraz tym wszystkim, co jest określone przepisami w tekstach liturgicznych. Aby takie eksperymenty mogły być podejmowane w przyszłości, wymagana jest wydana na piśmie zgoda Kongregacji d.s. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, o którą winna poprosić Konferencja Biskupów¹². Wszystkie normy liturgiczne, ustanowione dla swojego terytorium, zgodnie z prawem muszą być przedłożone przez Konferencje do zatwierdzenia wymienionej kongregacji. W przeciwnym razie nie mają mocy obowiązującej¹³.

Kolejne, dosyć szerokie uprawnienia dotyczące sprawowania mszy św. Konferencje Biskupów otrzymały w 2002 r. za sprawą nowego *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*. Znajdujemy je w rozdziale dziewiątym tego dokumentu, zatytułowanym: „Adaptacje zależne od kompetencji biskupów oraz Konferencji Episkopatów”.

ogólnego, którą opublikowano 26 III 1970 r. Wersja trzecia powstała 15 VIII 1972 r., a następne zmiany wniesiono w roku 1975; por. M. P a s t u s z k o, *Obrzędy i ceremonie sprawowania Eucharystii (kanony 923-930)*, „Prawo Kanoniczne” 36(1993), nr 1-2, s. 114.

⁹ Por. kan. 844, par. 4-5.

¹⁰ Por. Święta Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja *Liturgicae instaurationes*, AAS 62(1970), nr 12, s. 703.

¹¹ Por. Święta Kongregacja Kultu Bożego, *Declarationem circa Preces eucharisticae et experimenta liturgica*, 21 III 1988, „Notitiae” 24(1988), s. 234-236.

¹² Por. Kongregacja d.s. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Varietates legitimae*, AAS 87(1995) s. 288-314.

¹³ Por. KPK 1983, kan. 838 par. 3; Kongregacja d.s. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Liturgiam authenticam*, AAS 93(2001), nr 79-80, s. 711-713.

3. PRZYGOTOWANIE PRZEKŁADÓW TEKSTÓW LITURGICZNYCH

Aby celebrowanie Eucharystii w sposób pełniejszy odpowiadała zasadom i duchowi liturgii, *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* zaproponowało nowe adaptacje, których przygotowanie zostało powierzone Konferencjom Biskupów, a także biskupom diecezjalnym¹⁴. Pierwsze z omawianych w powyższym opracowaniu uprawnień dotyczy używania języka narodowego podczas sprawowania mszy św. *Kodeks prawa kanonicznego* postanawia, że należy ją sprawować w języku łacińskim, lub też w innym, byleby teksty liturgiczne zostały zatwierdzone zgodnie z prawem¹⁵. Jak to już zostało wcześniej przytoczone, Konferencje Biskupów na Soborze Watykańskim II zostały upoważnione do wprowadzenia języków narodowych do liturgii mszy św. na ich terytorium. Z uprawnień tego skorzystała również Konferencja Episkopatu Polski¹⁶. Do dnia dzisiejszego kapłani używają zatem polskiej księgi liturgicznej, noszącej tytuł: *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, wydanej w 1986 r.¹⁷

W roku 2002 ukazało się trzecie, zmienione wydanie *Missale Romanum*. Wprowadzenie do niego postanawia, aby Konferencje Biskupów przygotowały i postarały się o zatwierdzenie jego przekładu na języki narodowe tak, aby po uzyskaniu aprobaty przez Stolicę Apostolską księga liturgiczna mogła wejść w życie w krajach, dla których jest przeznaczona. Musi być on wydany w całości, zarówno w wersji łacińskiej, jak i w przekładach¹⁸.

Niezwykle doniosłe znaczenie w odprawianiu liturgii ma Pismo św. Z niego bowiem wyjęte są czytania, które wyjaśnia się w homilii oraz psalmy przeznaczone do śpiewu. Z niego czerpią swe natchnienie i ducha prośby modlitwy i pieśni liturgiczne. W nim też trzeba szukać znaczenia czynności i znaków liturgicznych¹⁹. Stąd Konferencje muszą ze szczególną starannością zadbać o przekład tekstów biblijnych używanych w celebrowaniu Eucharystii. Należy użyć przy tym języka zrozumiałego dla wiernych i nadającego się do publicznego głoszenia, zachowując sposób mówienia stosowany przez księgi liturgiczne²⁰.

¹⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 386.

¹⁵ Kan. 928.

¹⁶ Por. M. P a s t u s z k o, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu prawa kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 257-287.

¹⁷ *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986.

¹⁸ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 389.

¹⁹ Por. KL, nr 24.

²⁰ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 391.

Do kompetencji Konferencji Biskupów należy również staranne przygotowanie przekładu innych tekstów, aby przy zachowaniu właściwości każdego języka w pełni i wiernie został oddany sens oryginalnego tekstu łacińskiego. Podczas tłumaczenia trzeba zwracać uwagę na występujące w *Mszale* rodzaje literackie, jakimi są modlitwy przewodniczącego, antyfony, aklamacje, odpowiedzi, błagania litanijne itp. Nie można zapominać, że przekład tekstów ma służyć przede wszystkim nie medytacji, ale raczej uroczystemu głoszeniu, czyli proklamacji, lub też wykonywaniu śpiewu w czasie sprawowania liturgii. Niech to więc będzie język dostosowany do umysłowości wiernych danego kraju, a zarazem szlachetny i nacechowany polotem literackim. Zakłada się przy tym konieczność pewnej katechezy na temat biblijnego i chrześcijańskiego sensu niektórych słów i wyrażeń²¹.

W niektórych częściach świata istnieją kraje używające tego samego języka (na przykład Indie, Pakistan i inne należące do Wspólnoty Brytyjskiej, gdzie jednym z języków urzędowych jest angielski). Nowe wprowadzenie ogólne odnosi się w takich przypadkach do soborowej *Konstytucji o liturgii*: powzięcie decyzji o wprowadzeniu języka ojczystego i o jego zakresie należy do Konferencji Biskupów, po zasięgnięciu rady episkopatu sąsiednich okręgów, używających tego samego języka. Wypada bowiem, aby w takich krajach istniał w miarę możliwości identyczny przekład tekstów liturgicznych, zwłaszcza biblijnych i obrzędów mszy św.²²

4. TROSKA O MUZYKĘ SAKRALNĄ

Jednym z istotnych elementów składowych mszy św. jest muzyka sakralna, w tym wchodzące w jej skład śpiewy. Tradycja muzyczna całego Kościoła stanowi skarbiec nieocenionej wartości, wybijający się ponad inne sztuki, przede wszystkim przez to, że śpiew kościelny związany ze słowami, jest nieodzowną oraz integralną częścią uroczystej liturgii.

Muzyka kościelna staje się tym świętsza, im ściślej wiąże się z czynnością liturgiczną, wyrażając modlitwę, przyczyniając się do jedności, i wreszcie nadając uroczysty charakter świętym obrzędom. Kościół, jak naucza Sobór Watykański II, uznaje bowiem wszystkie formy prawdziwej sztuki, dopuszczając je do służby Bożej, jeżeli tylko posiadają wymagane przymioty²³.

²¹ Por. tamże, nr 392.

²² Por. KL, nr 36, par. 3.

²³ Por. tamże, nr 112.

Nowe *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* postanawia, aby konferencje Biskupów zatwierdzały melodie religijne, zwłaszcza dla tekstów obrzędów mszy św., odpowiedzi i aklamacji ludu oraz dla szczególnych obrzędów sprawowanych w ciągu roku liturgicznego.

Do nich należy też ocena form muzyki, melodii oraz instrumentów muzycznych, jakie mogą być dopuszczane do sprawowania kultu Bożego, to znaczy ich przydatności albo możliwości przystosowania do użytku liturgicznego²⁴.

Podstawowym instrumentem muzycznym używanym w świątyniach rzymskokatolickich są od wielu stuleci organy piszczałkowe. W Polsce podczas mszy św. sprawowanych dla różnego rodzaju małych grup, zwłaszcza młodzieżowych, często wykorzystywane są gitary. Biorąc pod uwagę niezwykłą popularność i użyteczność we współczesnej muzyce elektronicznych instrumentów klawiszowych, powszechną dostępność oraz ogromne możliwości techniczne, należałoby się chyba zastanowić, czy w dwudziestym pierwszym wieku nie trzeba ich także uznać za pełnoprawny instrument liturgiczny.

Jednym ze sposobów ożywiania wiary są pieśni wykonywane podczas liturgii mszalnej²⁵. Zasadniczo śpiew na wejście, przygotowanie darów i komunie ma być wykonywany według *Graduału Rzymskiego* lub *Graduału zwykłego*. Konferencje Biskupów mogą też zatwierdzać inne pieśni²⁶.

5. OKREŚLANIE PEWNYCH ELEMENTÓW UŻYWANYCH PRZY CELEBRACJI MSZY ŚW.

Do istotnych elementów celebracji mszy św. należą niewątpliwie gesty liturgiczne. Wykonywane przez kapłana, diakona i innych uczestniczących w liturgii powinny zmierzać do tego, aby cała celebracja odznaczała się pięknem, szlachetnością i prostotą. Znaczenie jej poszczególnych części ma być przejrzyste, ułatwiające właściwe uczestnictwo w Eucharystii wszystkich wiernych, na co zwraca uwagę soborowa *Konstytucja o liturgii*. Zachowanie

²⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 393.

²⁵ Por. Kongregacja d.s. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis sacramentum*. O tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią, 25 III 2004, Poznań 2004, nr 58, s. 35.

²⁶ Por. J a n P a w e ł II, List apostolski *Dies dominici*, 31 V 1998, AAS 90(1998), nr 50, s. 745; *Ogólne wprowadzenie...* nr 48, 74, 87.

bowiem przez wszystkich jednolitych postaw ciała jest znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty²⁷.

Według nowego *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* Konferencje Biskupów mają na swoim terytorium określić i wprowadzić do tłumaczenia tej księgi adaptacje określające gesty i postawy ciała wiernych. Dotyczy to najpierw sposobu ich uczestnictwa w trakcie całej liturgii mszy św. w pozycjach stojącej, siedzącej i klęczącej. Biskupi mogą więc decydować o odejściu od zasad podanych w *Mszale Rzymskim*, przystosowując je do mentalności i tradycji różnych ludów. Jednakże tam, gdzie istnieje zwyczaj, iż lud klęczy od zakończenia aklamacji *Święty*, aż do końca modlitwy eucharystycznej oraz przed komunią św., gdy kapłan wypowiada słowa *Oto Baranek Boży*, zwyczaj ten wypada zachować²⁸.

Kolejnym gestem, mogącym być zmodyfikowanym przez Konferencję Biskupów jest oddanie czci ołtarzowi i księdze Ewangelii. Cześć taką okazuje się przez ucałowanie. Tam jednak, gdzie nie odpowiada on w pełni zwyczajom i duchowi jakiegoś regionu kościelnego, można ustalić znak zastępczy. Jego zastosowanie musi jednak uprzednio otrzymać zgodę Stolicy Apostolskiej²⁹.

Celebrujący Eucharystię ma stosunkowo duże możliwości wyboru tekstów czytań biblijnych, zawartych w lekcjonarzu. Jeszcze większe możliwości posiada Konferencja Biskupów, mogąca dobierać bardziej odpowiednie teksty, a w poszczególnych okolicznościach proponować nawet pewne przystosowania tychże czytań. Jednakże teksty takie muszą być zawsze dobierane z zatwierdzonego lekcjonarza³⁰.

W obrzędzie pokoju, przed komunią Kościół prosi o pokój i jedność dla siebie i dla całej ludzkiej rodziny. Wierni zaś okazują sobie trwającą w Kościele komunie i miłość przed przystąpieniem do Eucharystii. Sposób okazania znaku pokoju jest kolejnym uprawnieniem, przekazany tym razem w całości Konferencjom. Powinni go ustalić w ten sposób, aby pozostawał w zgodzie z mentalnością i zwyczajami ludów. Wypada jednak, by wierni z umiarem przekazywali znak pokoju tylko osobom stojącym najbliżej, a nie chodzili po całej świątyni³¹.

²⁷ Por. KL, nr 30, 34.

²⁸ Por. *Ogólne wprowadzenie...* nr 390, 43.

²⁹ Por. tamże, nr 273, 390.

³⁰ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 362.

³¹ Por. tamże, nr 82.

Kościół żywo poleca wiernym, aby uczestnicząc we mszy św. zawsze przyjmowali komunię. Przyjęcie Ciała i Krwi Chrystusa pogłębia bowiem zjednoczenie z Nim, gładzi grzechy powszednie i zachowuje od grzechów ciężkich, umacniając jednocześnie jedność Kościoła³². Do Konferencji Biskupów należy określenie sposobu przyjmowania Najświętszego Sakramentu przez wiernych. Ma zatem najpierw postanowić, czy będzie się ono dokonywało w pozycji stojącej, czy też klęczącej. Jeśli do komunii wierni przystępują na stojąco, zaleca się, aby przedtem wykonali należny gest czci – określony tym samym postanowieniem³³. Może to być przyklęknięcie, głęboki ukłon itp.

Kolejne dwa uprawnienia dotyczą sposobu udzielania wiernym komunii św. pod dwiema postaciami i rozszerzenia możliwości jej przyjmowania³⁴. Przyjęcie Konsekrowanego Chleba i Wina może dokonać się zasadniczo na jeden z czterech sposobów:

- a) szafarz Eucharystii podaje przyjmującemu Ciało Chrystusa, a następnie kielich z Jego Krwią,
- b) wierny przyjmuje do ust Ciało zamoczone najpierw w Najświętszej Krwi,
- c) po przyjęciu konsekrowanego Chleba, Wino pije się z kielicha przez specjalną rurkę,
- d) po przyjęciu Chleba Eucharystycznego szafarz podaje Wino łyżeczką³⁵.

Przypadki, w których Stolica Apostolska zezwala, aby wierni mogli przystępować do komunii św. udzielanej pod dwiema postaciami są następujące:

- a) w czasie mszy św. przy chrzcie osoby dorosłej – neofita, jego rodzice, chrzestni, współmałżonek, katechiści,
- b) w czasie mszy św. przy bierzmowaniu – bierzmowani, ich rodzice, chrzestni, świadkowie bierzmowania, katecheci,
- c) w czasie mszy św., na której następuje przyjęcie wiernego do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim – osoba przyjmowana, jej rodzice, współmałżonek – (jeśli są katolikami), katecheci, którzy ją przygotowywali do tego aktu oraz inne osoby uczestniczące w ceremonii o ile ich liczba nie jest zbyt duża,
- d) w czasie mszy św. przy zawieraniu sakramentu małżeństwa – nowożeńcy,

³² Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 1416-1417, s. 339.

³³ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 160.

³⁴ Tamże, nr 283 c.

³⁵ Por. tamże, nr 245; P a s t u s z k o, *Najświętsza Eucharystia...*, s. 243.

- e) ksieni – podczas mszy św., w której otrzymują specjalne błogosławieństwo,
- f) dziewice – podczas mszy św. połączonej z ich obrzędową konsekracją,
- g) składający lub odnawiający profesję zakonną, ich rodzice, krewni, współbracia zakonni – podczas mszy św. połączonej ze ślubami,
- h) świeccy pomocnicy misyjni – na mszy św., podczas której przekazuje się im posługę misyjną,
- i) osoby otrzymujące w czasie mszy św. jakąś posługę kościelną (np. akolitatu, lektoratu),
- j) chorzy przyjmujący Wiatyk i uczestnicy mszy św. celebrowanej z tej okazji w domu chorego,
- k) osoby spełniające posługi liturgiczne w czasie mszy św. (śpiewanej),
- l) alumni seminarium duchownego, członkowie instytutów ślubujących zachowanie rad ewangelicznych, członkowie innych stowarzyszeń, w których składa się śluby zakonne oraz osoby na stałe zamieszkałe w domu tych instytutów i stowarzyszeń – podczas mszy św. koncelebrowanej odbywającej się w ich domach,
- ł) kapłani uczestniczący w uroczystościach, którzy nie koncelebrują Eucharystii,
- m) uczestnicy rekolekcji, zebrań duszpasterskich – jeśli wspólnie uczestniczą we mszy św. celebrowanej specjalnie dla nich,
- n) małżonkowie, ksieni, dziewice i profesji zakonne wyżej wymienieni – podczas ich jubileuszu celebrowanego na mszy św.,
- o) rodzice prymicjanta, członkowie jego rodziny, znaczniejsi dobrodzieje – podczas mszy św. prymicyjnej,
- p) członkowie wspólnot – w czasie mszy św. konwentualnej lub wspólnotowej³⁶.

Tak jak już zostało wcześniej wspomniane, zgodnie z nowym ogólnym wprowadzeniem, Konferencje Biskupów mogą jeszcze bardziej rozszerzyć liczbę tych przypadków, wydając w tym celu specjalne normy, wymagające zatwierdzenia Stolicy Apostolskiej. Przy tej okazji nasuwa się jednak pewna wątpliwość. Czy wyliczone wcześniej przypadki, rozszerzone jeszcze dodatkowo nowymi, określonymi przez Konferencje nie wprowadzają zbyt dużego zamieszania w omawianej materii? Gdy lista okoliczności przewidywanych przez przepisy do skorzystania z pewnych uprawnień jest zbyt długa, nikt ich dokładnie nie pamięta. Zazwyczaj zaczynają się wtedy nadużycia, którym

³⁶ Tamże, s. 238-239.

wydane przepisy miały zapobiegać. Należałoby się chyba głęboko zastanowić, jak w przyszłości na nowo unormować możliwość przyjmowania Eucharystii pod dwiema postaciami, aby zasady postępowania były proste i przejrzyste.

Zgodnie ze zwyczajem Kościoła oraz ze względu na znaczenie symboliczne mensa ołtarza stałego ma być wykonana z naturalnego kamienia. Konferencja Biskupów może dopuścić do używania w tym celu innego wartościowego, trwałego i odpowiednio obrobionego materiału. Fundament i podstawę podtrzymującą mensę wykonuje się z jakiegokolwiek trwałego i godnego materiału. Konferencje orzekają również w kwestiach doboru tworzyw, z których wyrabia się inne sprzęty liturgiczne. Muszą być one trwałe, szlachetne i odpowiednie do użytku sakralnego³⁷.

Naczynia liturgiczne produkuje się ze szlachetnego metalu, zasadniczo pozłoczonego od środka. Konferencja Biskupów, uzyskując aprobatę Stolicy Apostolskiej, może zdecydować, aby wykonywać je także z innych materiałów, trwałych, które w powszechnym przekonaniu istniejącym w danym kraju, są materiałami szlachetnymi (np. specjalne twarde drewno, kość słoniowa). Pierwszeństwo zawsze należy przyznawać tworzywom, które się nie łamią i nie ulegają zniszczeniu. Odnosi się to do wszystkich naczyń przeznaczonych do składania w nich hostii, jak patena, puszka, kustodia, monstrancja itp.³⁸

Następne uprawnienie przekazane Konferencjom Biskupów dotyczy szat liturgicznych. Ich kształt może być przystosowany do potrzeb i zwyczajów poszczególnych krajów, a propozycje zmian przedstawia się Stolicy Apostolskiej³⁹. Do sporządzania szat używanych w liturgii mszy św., oprócz tradycyjnych tkanin naturalnych, można stosować tkaniny sztuczne, odpowiadające powadze liturgii i osoby⁴⁰. Piękno i wartość każdej szaty liturgicznej zależą od użytego materiału i formy szaty, a nie od nadmiaru dodatkowych ozdób. Dozwolone są jedynie ozdoby figuralne oraz symbole wskazujące na sakralne zastosowanie szat, a nie takie, które nie przystoją ich sakralnemu przeznaczeniu.

Zatwierdzenia Konferencji wymaga używanie przez akolitów i świeckich usługujących podczas liturgii innych szat niż alby, przewidzianych przez powszechne prawo liturgiczne⁴¹.

³⁷ *Ogólne wprowadzenie...*, nr 301, 326.

³⁸ Por. tamże, nr 329.

³⁹ Por. KL, nr 128.

⁴⁰ Por. tamże.

⁴¹ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 339, 344.

Szaty liturgiczne używane w czasie celebracji mszy św. pod względem kolorystycznym są dostosowywane do poszczególnych okresów roku liturgicznego. Różnorodność kolorów ma uzewnętrzniać charakter sprawowanych misteriów wiary, a także ideę rozwoju życia chrześcijańskiego⁴². Nowe ogólne wprowadzenie, powołując się na istniejącą do tej pory tradycję, odnośnie do doboru ich kolorystyki zezwala Konferencjom Biskupów na ustalenie i przedstawienie Stolicy Apostolskiej innych zasad, które mogą lepiej odpowiadać potrzebom i duchowi poszczególnych narodów⁴³.

Udziela również zezwolenia na wydawanie i dołączanie, na swoim terytorium, do tłumaczenia *Mszалу Rzymskiego* dyrektorów i instrukcji duszpasterskich, uznanych za przydatne. Należy podkreślić, iż wszystkie adaptacje do tej księgi muszą najpierw uzyskać zatwierdzenie Stolicy Apostolskiej⁴⁴.

6. WPROWADZANIE GŁĘBSZYCH MODYFIKACJI LITURGICZNYCH I PRZYGOTOWANIE KALENDARZA LITURGICZNEGO

Konferencja Biskupów posiada również możliwość wprowadzania innych, dużo poważniejszych, niż wcześniej opisane, modyfikacji liturgii. Omawiany dokument uzależnia ich powstanie od konieczności dokonania zmian, ze względu na głębsze uczestnictwo wiernych w celebracjach liturgicznych i ich duchowe dobro. Zmiany mają odpowiadać poziomowi umysłowemu i tradycji narodów⁴⁵.

Przed wprowadzeniem takich modyfikacji, Konferencja Biskupów musi najpierw przedstawić Kongregacji d.s. Kultu Bożego i Sakramentów ich propozycje⁴⁶. Trzeba przy tym zachować normy wymagane przez Instrukcję *Liturgia rzymska i inkulturacja* z 25 stycznia 1994 r.⁴⁷ Stosuje się przy tym następującą procedurę:

⁴² Por. Kongregacja d.s. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis sacramentum...*, nr 121, s. 59.

⁴³ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 346.

⁴⁴ Tamże, nr 390.

⁴⁵ Por. tamże, nr 395.

⁴⁶ Por. KL, nr 37-40.

⁴⁷ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*. IV Instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii (art. 37-40), Rzym 1994, nr 66-69.

- a) przesłanie do Stolicy Apostolskiej wstępnych propozycji zmian,
- b) zatwierdzenie zmian przez Stolicę apostolską,
- c) „próbne”, czasowe wprowadzenie zmian do liturgii na określonych miejscach,
- d) po stwierdzeniu pozytywnego przyjęcia adaptacji we wcześniej przyjętym okresie, określenie przez Konferencję Biskupów terminu ich przedłużenia,
- e) dokonanie koniecznych korekt w ostatecznym sformułowaniu adaptacji liturgii i przedstawienie tego dokumentu Stolicy Apostolskiej,
- f) zatwierdzenie zmian końcowych⁴⁸.

Nowe *Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* zwraca jednak uwagę, aby przed wprowadzeniem zmian w liturgii, zwłaszcza tych bardziej gruntownych, zadbać o to, aby duchowni i wierni świeccy otrzymali odpowiednią formację⁴⁹.

Ostatnim z omawianych uprawnień Konferencji Biskupów jest przygotowanie kalendarza liturgicznego. Własny kalendarz powinna posiadać każda diecezja, jednakże Konferencja Biskupów jest zobowiązana do zredagowania kalendarza krajowego, lub regionalnego⁵⁰. Kalendarz wymaga zatwierdzenia Stolicy Apostolskiej⁵¹.

Przy redagowaniu kalendarza szczególną uwagę należy zwrócić na niedzielę jako Dzień Pański i pierwotny dzień świąteczny. W niedzielę bowiem, już od czasów apostoelskich, zbierali się chrześcijanie, aby sprawować „Wiecznię Pańską”⁵². Celebrowania liturgii niedzielnej nie wolno przesłaniać innymi obchodami, chyba że są one rzeczywiście bardzo ważne⁵³. Odnowiony przez postanowienia Soboru Watykańskiego II rok liturgiczny nie może być przysłonięty elementami drugorzędnymi⁵⁴.

Zgodnie z Instrukcją *Calendaria particularia* w kalendarzu powinny być wyszczególnione dni modlitw błagalnych i dni kwartalne, sposoby ich ob-

⁴⁸ Por. tamże, nr 66-68.

⁴⁹ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 396.

⁵⁰ Wtedy tworzy się go przy współpracy kilku konferencji, działających na terenie danego regionu kościelnego.

⁵¹ Por. Święta Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja *Calendaria particularia*, 24.06.1970, AAS 62(1970) nr 4, s. 652-653.

⁵² Por. 1Kor 11,20; Dz 20,7; P a s t u s z k o, *Najświętsza Eucharystia...*, s. 269.

⁵³ Por. KL, nr 106.

⁵⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 394.

chodzenia i stosowane wtedy teksty liturgiczne, a także inne przydatne, bardziej szczegółowe ustalenia⁵⁵.

7. ZAKOŃCZENIE

Obrządek rzymski stanowi znamienne i drogocenne i część liturgicznego bogactwa i spuścizny całego Kościoła katolickiego. Przysparza on dobra Kościołowi powszechnemu, a utrata jego bogactw na płaszczyźnie liturgii byłaby dla całej Wspólnoty ogromną i niepowetowaną stratą. Każdy Kościół partykularny musi się zgadzać z Kościołem powszechnym nie tylko w odniesieniu do wiary i sakramentów, ale też w dziedzinie powszechnie przyjętych zwyczajów liturgicznych, nierzadko sięgających tradycji apostołskiej. Muszą być one zachowywane dla uniknięcia nieporozumień i błędów oraz przekazywania nienaruszonej wiary⁵⁶. Norma modlitwy odpowiada bowiem normie miary Kościoła⁵⁷.

Celom tym ma służyć między innymi nowe *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* z 2002 r. W dokumencie tym Stolica Apostolska przekazuje Konferencjom Biskupów wiele istotnych uprawnień, umożliwiających dokonywania modyfikacji w liturgii mszalnej. Muszą one najpierw przygotować przekłady na języki narodowe trzeciej wersji *Missale Romanum*. Powinny zatwierdzać melodie obrzędów mszy św. i pieśni wykonywanych przez wiernych. Do ich kompetencji należy też określenie gestów i postaw ciała uczestników liturgii, sposób udzielania pod dwiema postaciami komunii św. wiernym i rozszerzenie możliwości ich przyjmowania.

Oprócz modyfikacji, z których ważniejsze zostały powyżej przypomniane, Konferencja Biskupów posiada uprawnienia wprowadzania jeszcze głębszych modyfikacji liturgicznych, zgodnie z procedurą określoną w nowym wprowadzeniu ogólnym do mszału.

⁵⁵ Por. Instrukcja *Calendaria particularia...*, s. 660.

⁵⁶ Por. *Ogólne wprowadzenie...*, nr 397.

⁵⁷ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja...*, nr 26-27.

THE POWERS OF BISHOPS' CONFERENCES REGARDING
THE CELEBRATION OF THE HOLY MASS IN THE LIGHT
OF THE NEWLY INTRODUCED ROMAN MISSAL

S u m m a r y

The year 2002 witnessed the publication of the third, slightly altered, edition of the post-conciliar Roman Missal. The tome contains modified General Introduction that lays down legal norms regarding the celebration of the Eucharist. Some of them award conferences of bishops unique powers in terms of possibilities of adjusting liturgy to the conditions prevailing in the areas under their governance.

The article first presents earlier powers that were given to conferences by the Second Vatican Council as well as those granted by the post-conciliar legislation. It also discusses the new acts, modified in 2002. These include: the possibility of having liturgical texts translated into national languages, a concern for sacral music, determination of certain elements in the celebration of the Holy Mass, such as an appropriate posture, liturgical gestures, manners and circumstances under which the congregation may receive Holy Communion under the species of Bread and Wine, objects that constitute the altar table, and liturgical vessels and robes. The article presents procedures that are required by the Holy See if bishops' conferences are to introduce major changes in liturgy.

All local churches must form unity with the Universal Church, not only in regard to professed faith, but also in terms of commonly accepted liturgical customs, not infrequently going back to the apostolic tradition. The unity of liturgy in the Church prevents various misunderstandings and errors, thus contributing to the promotion of unwavering faith.

Translated by Tomasz Pałkowski

Słowa kluczowe: konferencja Biskupów, Mszał Rzymski, uprawnienia, wprowadzenie ogólne.

Key words: bishops' conference, Roman Missal, powers, General Introduction.